

Vuk'uzenzele

Produced by Government Communications (GCIS)

English/Afrikaans

| July 2017 Edition 2

Forward to universal healthcare

THE DEPARTMENT of Health's National Health Insurance is a plan to make healthcare available to all South Africans by improving the quality of clinics, hospitals, staff and equipment across the country.

Sulaiman Philip

The Department of Health recently published its policy document on the National Health Insurance system. This lays the groundwork for South Africa to move

forward to health care for all.

The Minister of Health, Dr Aaron Motsoaledi, believes all South Africans deserve free and equitable access to healthcare. He has argued that the 45 million South Africans, mainly poor, rural

and black, who rely on the overburdened public health system deserve the same quality of healthcare as fellow citizens who can afford private healthcare.

Universal coverage

The proposed National Health Insurance (NHI) aims to integrate the efficient, but expensive, private health sector with the improving but overloaded public health system. Since 2011 this model has been tested in 11 pilot projects across the country.

This is the preparation period, when the department can test its infrastructure and financing models. Once national rollout begins, it could take up to 14 years to achieve universal coverage. The minister explained in October last year: "We are preparing the clinics in terms of infrastructure, human re-

sources, primary health care and in terms of equipment."

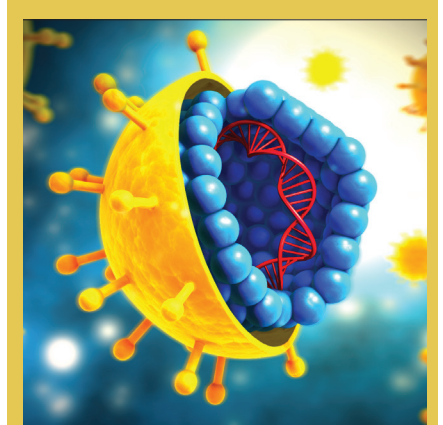
At its heart, the NHI is a finance model that pools funds to provide the same quality health services to all South Africans no matter their economic circumstances or where they live. In October 2016 the minister told delegates at the South African Pharmacy Conference that the NHI does not aim to replace private healthcare with a "poor public healthcare system that is corrupt, inefficient and unable to deliver".

Through the 11 pilot projects, the department is refining its ability to utilise and allocate resources better. The NHI is designed to provide essential care no matter where you live with private medical aids covering specialised treatment.

● **Cont. page 2**

Schools Moot Court Competition opens
Page 5

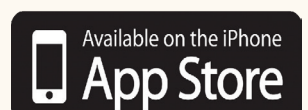

Do you know the signs of viral hepatitis?

Page 7

ALSO AVAILABLE ON:

@VukuzenzeleNews

f Vuk'uzenzele

Websites: www.gcis.gov.za

www.vukuzenzele.gov.za

E-mail: vukuzenzele@gcis.gov.za

Tel: (+27) 12 473 0405

Free Copy

OR Tambo speaking at the launch of the "Nelson Mandela: Freedom at 70" campaign at the Wembley Stadium in London in 1988: "This occasion is about the 70th birthday of a great human being who, for millions of people in his own country and across the globe, has served as an inspiration by the way he has consistently and persistently upheld the nobility of the human spirit. And yet he is in jail ... because he would not abandon his conviction that every person is entitled to justice, freedom and happiness."

Life and legacy of
OR TAMBO.
100 YEARS

Entrepreneurs doen voorleggings vir belegging

Galoome Shopane

Vyftien klein, medium en mikrogrootte ondernemings (KMMO's) van regoor die Vrystaat is onlangs die geleentheid gebied om aanbiedings oor hul sakeondernemings voor potensiele beleggers uit die privaat sektor asook regeringsagentskappe te doen.

Die entrepreneurs, wat in die landbou- en landbouverwerkingsektor werksaam is, het hul senuwees gestaal om hul sakeondernemings te bemark met die hoop dat 'n lid van die gehoor waarde in hul aanbieding sal sien. Die aanbiedingsfunksie het plaasgevind twee maande nadat die provinsie die eerste keer in April 'n landbouverwerkingsberaad aangebied het.

Die provinsiale LUR vir Ekonomie, Kleinsakeontwikkeling, Toerisme en Omgewingsake, dr Benny Malakoane, het gesê hy hoop dit die gebeurtenis die eerste van vele sou wees en dat dit positiewe resultate en eindelose moontlikhede vir entrepreneurs sal oplewer.

“Ons hoop om elke kwartaal

■ Jong KMMO-eienaars deel hul entrepreneursgeesdrif en stel hul sakeondernemings aan potensiele beleggers bekend.

– indien nie meer dikwels nie – so 'n tipe platform te kan aanbied,” het dr Malakoane gesê.

Die entrepreneurs wat die geleentheid gekry het om hul sakeondernemings aan potensiele beleggers bekend te stel, is uit die departement se databasis van klein sakeondernemings gekies en het voorheen om befondsing van die departement aansoek gedoen.

Dr Malakoane het hom sterk uitgespreek teen sogenaamde

“kletsprogramme” wat geen resultate oplewer nie, en het almal wat by die proses betrokke is van raad bedien. “Dit help nie om so 'n kletssessie te hou nie. Duidelikheid is baie belangrik in die sakesektor, en beleggers moet dit duidelik maak of hulle die entrepreneurs sal kan help of nie, en in welke mate hulle bystand sal kan bied,” het hy gesê.

“Beleggers moet dit duidelik maak of hul hulp die vorm van geld, advies, mentordienste

of vaardigheidsoordrag sal aanneem, het hy bygevoeg. “Moenie beloftes maak wat julle nie kan nakom nie. Dit is 'n baie ernstige kwessie en moet as sulks hanteer word.”

Dr Mbulelo Nokwetu van die Vrystaatse Ontwikkelingskorporasie het gesê dat een van die kriteria vir befondsing is indien die onderneming kan help om die werkloosheidsyfer in die provinsie, wat tans op 35 persent staan, te verminder.

Ontwikkel werksgeleenthede, ontwikkel sakeondernemings

“Befondsingsgeleenthede sal op die provinsie se strategie om werksgeleenthede te skep, gegrond wees,” het hy gesê.

Een van die entrepreneurs was Ntsiuoa Kobo van Thitapoho Farm in Tweespruit, wat op soek was na “ondersteuning wat die onderneming sal help om te groei van waar ons ons tans bevind”.

Kobo se koöperasie bedryf 'n gediversifiseerde boerderyonderneming wat leerprodukte, kruie, vlugtige olies en groente produseer. Volgens Kobo ge-

bruik Thitapoho Farm tydens die seisoenswerkers

Sy het gepraat oor die uitdagings waarvoor die koöperasie te staan kom, “soos klimaatspatrone, arbeidskwessies en befondsing”.

Dumisani Mngadi van die Suid-Afrikaanse Buro vir Standaard het gesê dat die KMMO's wat by die geleentheid teenwoordig was, groot potensiaal toon. “Ons kyk na voldoening met betrekking tot die produkte wat die entrepreneurs produseer,” het hy gesê.

Tshepo Moremi van die Departement van Landbou, Landelike Ontwikkeling en Grondhervorming was bly om te sien dat daar heelwat sakeondernemings was met die potensiaal om groot rolspelers in landbouverwerking te word.

Na afloop van die geleentheid het enkele van die potensiele beleggers hul belangstelling getoon om party van die aanbiedings op te volg, en die entrepreneurs se kontakbesonderhede gevra of vaardigheidsontwikkeling aangebied. ■

Ekonomiese hupstoot vir landboukoöperasies en opleiding

Siya Miti

Die Oos-Kaapse Kantoor van die Premier en die Departement van Landelike Ontwikkeling en Landbouhervorming (ECDAR) het ongeveer R60 miljoen belofte om landbouinisiatiewe wat op die jeug gerig is in die provinsie 'n hupstoot te gee.

Dit het onlangs verskeie implemente soos trekkers aan 12 landboukoöperasies in jeugdiges se besit, geskenk.

Die Laer Zingcuka Landboukoöperasie, wat 'n volledige trekkerstel, saailinge en omheiningsmateriaal ontvang het, het hom daartoe verbind om sy gewasproduksie-onderneming uit te brei om armoede te bestry en meer werksgeleenthede vir werklose jeugdiges te skep.

Die voorsitter, Thembekile Hele, het gesê dat die hulp-

bronne die onderneming sal uitbrei en inkomste verhoog.

Die koöperasie produseer mielies, aartappels, kool en botterskorsies, wat aan winkels in Oos-Londen en King Williamstown en aan plaaslike inwoners verkoop word.

Groot drome

ECDAR LUR Mlibo Qoboshiyane het die jeug geprys omdat hulle die inisiatief neem en werksgeleenthede skep. Die Laer Zingcuka Landboukoöperasie het werksgeleenthede vir werklose jeugdiges geskep, wat hulle help om 'n inkomste te verdien, het die ondervoorsitter van die koöperasie, Nosiviwe Mayalo, gesê.

“Noudat hulle aan markte verbind is, gee die regering vir hulle implemente om hoëgehalteprodukte te verseker. Dit sal landelike welvaart skep en

verseker dat hierdie landelike ondernemings deel van die landbouwaardketting is,” het Qoboshiyane gesê.

Die koöperasie se produkte sal binnekort op die winkelrakke pryk.

“On het groot drome vir hierdie projek. Ons het [die koöperasie] met niks begin nie; aanvanklik het ons gewasse op een hektaar grond geplant en nou het ons tot nege hektaar gegroei. Ons droom is om die Laer Zingcuka Landbouvrugte-en-groentemark te begin,” het Mayalo gesê.

Premier Phumulo Masualle is opgewonde oor die projek. “Dit wys dat die beroep wat ons op inwoners gedoen het positief ontvang is, veral deur jongmense. Ons doel is om landbou 'n aantreklike en byderwetse loopbaan te maak, sodat jongmense die waarde van deelname aan

■ LUR Mlibo Qoboshiyane met die Laer Zingcuka Jeuglandboukoöperasie se Siyabonga Somdaka en Nosiviwe Mayalo en die Oos-Kaapse Premier Phumulo Masualle inspekteer kool, terwyl die dorpskaptein, Ndlovu Ulana, toekyk.

landbouaktiwiteite insien. Dit is net een so 'n projek; daar is nog heelwat soortgelykes.”

Die provinsie fokus nou op die opleiding, heroriëntering

en toerus van jongmense en mense met gestremdhede met nuwe vaardighede sodat hulle by die landbouwaardketting kan baat vind. ■

Jeug kry voedselsekerheid van universiteit

'N AANTAL INISIATIEWE is tans in die Oos-Kaap aan die gang om honger te beëindig, voedselsekerheid te bereik, voedingsgehalte te verhoog en gemeenskappe se vaardighede te verbeter.

■ Sinethemba Mangqangqa, dekaan van landbou, dr Nomakhaya Monde, Nondwe Galela en LUR Mlibo Qoboshiyane, wys die spinasiesaaillinge tydens die bekendstelling van die voedselsekerheidsprogram.

(Foto: Universiteit van Fort Hare)

Siya Miti

Sestig werklose jongmense is by 'n voedselsekerheidsprogram betrek, wat na verwagting voedsel-sekerheid vir 'n beraamde 300 huishoudings sal verstewig en positiewe gevolge vir nog honderde ander mense sal inhou.

Die regering beoog om die program na ander gebiede wat onder armoede gebuk gaan uit te brei.

As deel van die program, waarin die Oos-Kaapse Departement van Landelike Ontwikkeling en Landbouhervorming (DRDAR) bykans R2 miljoen belê het, gaan jongmense

aan die Universiteit van Fort Hare opleiding ontvang in die vorm van 'n eenjaarkursus in gewasproduksie.

Passie vir landbou

DRDAR het die Universiteit van Fort Hare genader om jeugdiges uit armoedegeteisterde Dyamala, Tyali, Lower Ncera, Upper Ncera en Krwakrwa-dorpie naby Alice op te lei en hulle sodoende van voedselproduksietegnieke te voorsien.

Hoop om lewens te verander

Sinethemba Mangqangqa, 24, het gesê dat hy sedert hy in 2012 gematrikuleer het, 'n

vaste werk gesoek het. Hy het by die program aangesluit om sy tannie se groentesmous-onderneming aan te vul.

"My ma en tannie is albei werkloos. Hulle koop groente in King Williamstown, wat hulle dan aan die plaaslike mense hier in Alice verkoop. Ons wil nou ons eie groente produseer en aan die plaaslike inwoners verkoop.

"Ek het werk gesoek, maar sonder enige sukses. Ek wil nou deur hierdie program seker maak dat ek op my tuin fokus om groente te produseer om aan plaaslike kopers te verkoop," vertel Mangqangqa.

Nondwe Galela, 18, wat passievol oor landbou is, sê dat haar deelname aan hierdie voedselsekerheidsprogram haar met vaardighede vir gewasproduksie sal beklee om haar tuisvoedseltuin te laat herleef en werk vir haar werklose pa te skep.

"Ek is deur my passie vir landbou na hierdie program gelok. Ek wil meer oor voedselsekerheid leer. Niemand sien na ons tuisvoedseltuin om nie en ek wil nou seker maak dat ek dit sal kan versorg," sê Galela.

Die Universiteit van Fort Hare se dekaan van landbou,

dr Nomakhaya Monde, sê die universiteit wil die landboulandskap in die provinsie transformeer deur 'n positiewe impak op die sosio-ekonomiese status van die gemeenskappe rondom die universiteit te maak.

"Ons is baie bly dat ons by hierdie gemeenskapsinisiatief betrokke kan wees sodat ons student kan leer en daardie ervaring kan beleef," het dr Monde gesê, en het bygevoeg dat studente ook veldwerk in die gemeenskap doen. "Dit is 'n formele tipe gemeenskapsbetrokkenheid."

'n Veiligheidsnet vir gemeenskappe

Die Oos-Kaapse LUR vir Landelike Ontwikkeling, Mlibo Qoboshiyane, het gesê dat die program 'n reaksie op die provinsie se hoë jeugwerkloosheidsyfers is. Volgens Stats SA is die provinsie se werkloosheidsyfer 41 persent; 55 persent van hierdie jongmense het nie 'n matriekkwalifikasie nie.

Die departement het ongeveer R1.9 miljoen in die program belê vir registrasie- en onderrig-gelde, en die betaling van honoriums aan al die deelnemende jongmense vir die duur van die program.

Qoboshiyane sê dat die departement jongmense wil bemagtig om aktief stappe te doen om armoede in landelike gemeenskappe uit te wis.

"Ons besef dat die plaag van armoede in die Oos-Kaap 'n groot probleem is. Ons gaan verseker dat ons jongmense met produksie-insette help," het hy gesê, en bygevoeg dat opleidingsinisiatiewe tot 'n erkende kwalifikasie (NKR 4) sal lei.

Qoboshiyane het genoem dat die jongmense saam met studente van die Universiteit van Fort Hare sal werk en dat elke groep aan vyf huishoudings, 'n skool en 'n kliniek of gemeenskapstuin verbind sal word. Daar word beraam dat ongeveer 300 plaaslik huishoudings by die program sal baat vind voordat dit na ander areas uitgebrei word.

Die LUR het gesê dat ander leerderskappe bestaan om jongmense in sowel gewas- as diereproduksie op te lei. Daarbenewens is die departement besig om 'n sentrum vir die skepping van landelike welvaart by Fort Cox Kollege te stig wat werklose landbougegradueerders sal bevoordeel. Dit sal jongmense help om selfstandig te kan wees. ■

Een Huishouding, Een Hektaar-program op dreef

DIE EEN HUISHOUDING, Een Hektaar-program is daarop gerig om lewensvatbare klein tot medium landelike landbouondernemings te skep – en om menswaardigheid te herstel.

Galooome Shopane

Sedert die bekendstelling twee jaar gelede het die Een Huishouding, Een Hektaar-program verskeie huishoudings oor ses terreine bevoordeel.

Die program, onder aanvoering van die Departement van Landelike Ontwikkeling en Grondhervorming, het ten doel om armoede uit te wis en 'n klas swart kleinboere, produsente en landbouvervaardigers te skep.

In 'n onlangse parlementêre inligtingsessie deur die parlement is daar benadruk dat die Een Huishouding, Een Hek-

taar-inisiatief belangrik is vir werkskepping en inklusiewe groei in die landbousektor. Dit help ook die regering om ekwiteit in grondbesit, -toegang en verblyfsekerheid te bereik.

Tot dusver het 6 683 huishoudings uit 182 terreine regoor die land voordeel uit die departement se verskeie inisiatiewe getrek. Ongeveer 10 500 huishoudings sal na verwagting net by die Een Hektaar, Een Huishouding-program baat vind.

Dit moet help om armoede te verminder, volhoubare werksgeleenthede in landelike huishoudings te skep, landelike mense se bekwaam-

hede te ontwikkel en die vaardigheidsbasis van teikenhuishoudings en gemeenskappe uit te brei terwyl dit verskeie klein tot medium landelike landbouondernemings skep.

Die departement het vir die eerste jaar van die implementering van die program R100 miljoen deur sy Herkapitalisasie-en-Ontwikkelingsbegroting geoormerk.

Tydens die oorhandiging van die meer as 14 hektaar grond aan die eerste begunstigdes van die program by Kenton-on-Sea se Gorah Agribusiness and Multipurpose Co-operative in 2015, het die Minister van Landelike Ontwikkeling

en Grondhervorming, Gugile Nkwinti, gesê dat sy doel was om die menswaardigheid van landelike inwoners te herstel en die landelike ekonomie te transformeer.

Sdertdien het die koöperasie – wat in die Oos-Kaapse plaaslike munisipaliteit van Ndlambe geleë is – daarin geslaag om kontrakte met Pick n Pay en 'n groente-en-vrugtemark in Port Elizabeth te sluit om hul produkte by die plaaslike winkels te verkoop.

Tydens 'n terreininspeksie verlede jaar het die minister ook verneem dat die gemeenskap beoog om 20 persent van hul inkomste in die plaas te-

rug te ploeg en ook na lewende hawe te diversifiseer.

Hy was aangenaam verras om te sien dat die bevoordeeldes ook aartappels en pampoen geoes het, ten spyte van die verlamende droogtepatrone waaronder die land gebuk gegaan het.

Al die bevoordeeldes van die Een Huishouding, Een Hektaar-program ontvang 'n sertifikaat wat hulle as kolateraal of sekuriteit kan gebruik wanneer hulle 'n bank om finansiële hulp nader. Die grond of die sertifikaat kan egter nie verkoop word nie, omdat die grond aan die staat behoort. ■